

تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی شماره چهارم، اسفندماه ۱۳۷۹»

آنچه در این شماره می‌خوانید:

[آشنایی "تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی" از نگاه شما](#)

[ص ۱](#)

[DLIS: سیستم دسترسی به پایگاه‌های اطلاعات کتابشناختی](#)

[مقاله‌های علمی ص ۲](#)

[آشنایی با برخی از منابع چاپی و الکترونیکی در زمینه نقد ادبی](#)

[ص ۴](#)

[شیوه جستجو از راه دور در فهرست کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی](#)

[از طریق وب ص ۶](#)

[رویدادهای تازه](#)

[ص ۸](#)

[معرفی بروشورها و کتابچه‌های آموزشی کتابخانه مرکزی](#)

[ص ۱۰](#)

[در وقت خود صرفه‌جویی کنید:](#)

[ص ۱۳](#)

[سایت New Jour دروازه‌ای به دنیای محلات الکترونیکی و چکیده مقالات](#)

[ص ۱۴](#)

فهرست مقالات و مطالب شماره‌های گذشته "نشریه تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی"

[شماره اول:](#)

[فعالیتی نو \(سرمقاله\)](#)

[آشنایی با خدمات ویژه کتابخانه مرکزی](#)

[صفحه اینترنتی کتابخانه مرکزی](#)

[جستجو در وب](#)

[چگونه عضو گروه‌های خبری شویم](#)

[واژه‌نامه‌های اینترنتی](#)

[منابع مرجع الکترونیکی فارسی و عربی](#)

[گزارشی از نمایشگاه سن‌المللی کتاب تهران](#)

[شماره دوم:](#)

[آشنایی با روشهای اطلاع‌یابی: گام نخست در بهبود آموزش و](#)

[پژوهش در عصر رقابت \(سرمقاله\)](#)

[معرفی سایت اینترنتی کتابخانه مرکزی](#)

[آشنایی با سایت فروشگاه الکترونیکی کتاب آمازون](#)

[دستیابی به گروه‌های بحث الکترونیکی در موضوعهای گوناگون](#)

[شیوه نشان‌گذاری و ثبت سایت‌های اینترنت برای استفاده‌های بعدی](#)

[معرفی سایت پژوهشی Research paper.com](#)

[جستجو در وب \(۲\): آشنایی با موتور جستجوی باه‌و‌و‌و](#)

[کتابخانه مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک‌گیل کانادا](#)

[دایره‌المعارف‌های اینترنتی](#)

شماره سوم:
خودآموزی و مطالعه مستقل: ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای بهره‌گیری
از محیط اطلاعاتی و شرایط جدید (سرمقاله)
دسترسی به ۳۵ پایگاه اطلاع‌رسانی تخصصی از طریق شبکه
کتابخانه مرکزی (CD-TOWER)
دسترسی به سرگذشتنامه‌های اینترنتی: اقبانوسی از اطلاعات
درباره بزرگان علم و اندیشه
انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۷۹
راه‌های جستجو در وب: کدام نوع موتور جستجو برای شما مناسب‌تر
است؟

آشنایی با برخی واژه‌های اینترنت
با مرورگرهای وب آشنا شوید
منابع مرجع جدید در کتابخانه‌های دانشگاه
فهرست رایانه‌ای کتابخانه
نشریه ویژه هفته کتاب
برترین جلوه‌گاه خرد (سرمقاله)
اشاره‌ای به کتابها و کتابفروشیهای الکترونیکی در اینترنت
معرفی سایت کتابهای الکترونیکی آکس Alex
فهرست ابن ندیم (کهن‌ترین کتابشناسی در تمدن و فرهنگ اسلامی)
نمایشگاه‌های کتاب: محفلی برای آشنایی با تازه‌های جهان دانش
دسترسی به دنیای کتاب در اینترنت
"کتابشناسی ملی ایران": از چاپی تا رایانه‌ای

ارزیابی "تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی" از نگاه شما

پنجمین شماره نشریه "تازه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی" اکنون در دسترس شماست. از هدف‌های عمده این نشریه، آشنا نمودن اعضای هیئت علمی دانشگاه و دانشجویان تحصیلات تکمیلی با منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی موجود در دانشگاه، اینترنت و مهارت‌های اطلاع‌یابی است. در این راستا، تا کنون ۴۰ مطلب کوتاه در رابطه با هدف‌های این نشریه منتشر شده است. این مطالب عبارتند از: سرمقاله‌هایی که بر توجیه انتشار این نشریه تأکید دارد، مطالبی در رابطه با معرفی برخی از منابع و امکانات کتابخانه مرکزی و شیوه استفاده از آنها، اطلاعات موجود در اینترنت، که مورد نیاز اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی است و چگونگی بهره‌گیری از آنها.

در اکثر مطالب ارائه شده، سعی بر استفاده از نثری ساده بوده و واژه‌های تخصصی، در بیشتر موارد، همراه با تعریفی کوتاه و روشن‌گر آورده شده است. در مورد مطالبی که بر چگونگی اطلاع‌یابی تأکید دارد، تلاش شده است تا از دستورالعمل‌های گام به گام استفاده شود.

در عین حال، با تمام این دقت نظرها، به احتمال، نقایصی وجود دارد. همچنین، انتشار این پنج شماره اطلاعات کافی برای بازنگری فعالیتها از نگاه شما خوانندگان و استفاده‌کنندگان محترم فراهم می‌آورد. از سوی دیگر، تمام کسانی که در تهیه این نشریه همکاری می‌نمایند علاقمند به تهیه مطالبی هستند که مورد نیاز و مورد استفاده شما باشد. از این رو، از طریق تکمیل پرسشنامه‌ای که برای نظرخواهی در مورد کیفیت و کمیت این نشریه تهیه شده و به پیوست این شماره است، می‌توان با شما ارتباط برقرار کرده و نظرات پیشنهادی و باارزش شما را بدست آورد. سپاسگزار خواهیم بود که با تکمیل این پرسشنامه، سهم خود را در تداوم انتشار این نشریه با کیفیت مطلوب ادا نمائید.

:DLIS

سیستم دسترسی به پایگاه‌های اطلاعات کتابشناختی مقاله‌های علمی منتشر شده

یکی از امکانات جدید کتابخانه مرکزی دانشگاه، سیستم نوینی تحت عنوان "نظام توزیعی اطلاعات کتابخانه" یا DLIS است. این نظام امکان ذخیره و بازیابی حجم بالایی از اطلاعات را فراهم می‌کند. از طریق آن می‌توان به اطلاعات کتابشناختی و در برخی از موارد متن کامل مقاله‌های علمی منتشر شده در سطح جهان دسترسی داشت. ظرفیت DLIS در کتابخانه برابر با ۷۰۰ گیگابایت است که در آینده قابلیت گسترش بیشتر دارد. ۷۰۰ گیگابایت حافظه رایانه‌ای، معادل ظرفیت ذخیره حدود یک‌هزار دیسک فشرده نوری (CD-ROM) است. تاکنون بیش از ۳۰ عنوان پایگاه اطلاعات کتابشناختی مقاله‌ها در DLIS ذخیره شده است. سیاهه آنها را می‌توانید با انتخاب List of Electronic Database در صفحه خانگی کتابخانه مرکزی ملاحظه نمائید.

با استقرار این سیستم، امکان جستجوی پیوسته در بسیاری از دیسکهای فشرده نوری فراهم شده است. گرچه که از طریق این سیستم می‌توان در پایگاههای متفاوتی جستجو نمود، اما صفحه جستجوی اطلاعات و نیز صفحه نمایش نتایج جستجو یک شکل و یکسان است. به این ترتیب جستجو در پایگاهها آسانتر خواهد بود.

نکات مهم قبل از استفاده از DLIS

۱) استفاده از این امکان فقط از طریق ویرایش پنجم یا بالاتر، مرورگر اینترنت اکسپلور ۵ Internet Explorer ممکن است.

۲) استفاده از پایگاهها مستلزم در اختیار داشتن اسم کاربر (User Name) و گذر واژه (Pass Word) است. برای دریافت اشتراک (Account) باید فرم ویژه‌ای که توسط کتابخانه مرکزی تهیه شده تکمیل گردد. این فرم از طریق کتابخانه‌های دانشکده‌ها در اختیار هر یک از اعضاء هیات علمی دانشگاه و دانشجویان تحصیلات تکمیلی قرار می‌گیرد. ضروری است در فرم اسم کاربر توسط متقاضی تعیین شود. گذر واژه توسط کتابخانه مرکزی تعیین و به اطلاع می‌رسد.

مراحل دسترسی و استفاده از DLIS

گام اول: در مرورگر اینترنت اکسپلورر به سایت کتابخانه مرکزی (<http://c-library.um.ac.ir>)

متصل شوید. در وسط صفحه گزینه (Search in Electronic Database) را انتخاب کنید.

گام دوم: در قسمت Download فایل‌ی تحت عنوان Active x وجود دارد که قبل از جستجو باید یکبار آن را ذخیره و اجرا کنید.

گام سوم: در قسمت Internet Options بخش Security را انتخاب کرده و سپس قسمت Initialize and Script ActiveX Controls را به صورت Enable در آورید.

گام چهارم: صفحه جدیدی ظاهر خواهد شد. در این حالت، نام کاربر و گذر واژه مخصوص خود را وارد کنید و دکمه login را انتخاب کنید.

گام پنجم: صفحه جستجوی پایگاه ظاهر می‌شود. اکنون می‌توانید بر اساس موضوع اصلی و موضوعهای فرعی، پایگاههای مرتبط با نیاز خود را انتخاب کنید. مثلاً، در موضوع اصلی مهندسی (Engineering)، موضوع فرعی الکترونیک (Electronics) پایگاه IEEE را انتخاب کرده و گزینه OK را در نظر بگیرید. گام ششم: پس از تأیید انتخاب پایگاه، صفحه جستجو در اختیار شما قرار می‌گیرد. اکنون می‌توانید کلیدواژه‌های مورد نظر خود را تایپ کرده و گزینه جستجو (Search) را انتخاب کنید.

گام هفتم: بسته به موضوع یا کلیدواژه‌ای که تایپ کرده‌اید، تعدادی مقاله برای شما بازیابی می‌شود که می‌توانید، عناوین مرتبطتر را انتخاب کنید.

سپس دکمه Show Full Record را در نظر بگیرید تا چکیده مقاله یا مقاله‌های انتخابی بازیابی گردد. چنانچه مقاله منتخب شما تمام متن باشد، نماد کوچکی تحت عنوان pdf در گوشه سمت چپ بالای چکیده وجود دارد که با

باز کردن آن (به شرط وجود نرم‌افزار Acrobat Reader در رایانه شما) تمام متن مقاله را بازیابی خواهید کرد.

نقد ادبی به عنوان یکی از زمینه‌های مطالعات ادبی، در ادبیات کشورهای مختلف، جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. هدف کلی از نقد، تحلیل، تشریح و ارزیابی اثر به منظور غنی ساختن فهم و درک خواننده از آن اثر است. مطالعه نقد یک اثر، خواننده را با دیدگاهها و عقاید نویسنده بیشتر آشنا نموده و به رشد و تحول فکری وی کمک می‌کند. نقد ادبی، معمولاً یک دوره زمانی خاص و یا نوع خاصی از نوشته‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد. پیش از شروع جستجوی نقد یک اثر، لازم است ابتدا اطلاعاتی پایه درباره نویسنده، ملیت، سبک نگارش و نوع نوشته‌های وی (رمان، داستان کوتاه، درام، شعر و...) و نیز دوره‌ای که می‌زیسته است، بدست آورد. دایره‌المعارف‌های عمومی می‌تواند کمک مؤثری در این زمینه باشد. همچنین منابع چاپی نظیر *British Writers, American Writers, Contemporary Authors* می‌تواند اطلاعات مفیدی درباره نویسندگان در اختیار قرار دهد. منابع مفیدی نیز در "وب" درباره نقد آثار نویسندگان قابل دسترس است. اما این مسأله را نباید فراموش کرد که در حال حاضر منابع عمده و معتبر نقد ادبی بیشتر به صورت چاپی در اختیار می‌باشد. از جمله ناشران معتبری که در این زمینه فعال هستند Gale Group می‌باشد.

Gale ناشر معتبری است که مجموعه‌ای از منابع نقد و تفسیر را منتشر می‌کند. این مجموعه‌ها، معمولاً اطلاعات سرگذشتنامه‌ای، فهرستی از آثار عمده نویسندگان و گلچینی از رساله‌های انتقادی نوشته شده درباره نویسندگان و آثار وی را دربردارند.

برخی از منابع عمده این ناشر عبارتند از:

- (Literature Criticism from 1400 to 1800 (LC
- (Nineteenth Century Literature Criticism (NCLC -
- (Twentieth Century Literary Criticism (TCLC -
- (Contemporary Literary Criticism (CLC -
- Shakespearean Criticism -
- Magill's Master Plots -
- Critical Surveys -

این منابع چاپی ارزشمند در کتابخانه مرکزی و کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد موجود است و علاقمندان می‌توانند با مراجعه به هر یک از کتابخانه‌ها از آنها استفاده کنند.

برخی از سایتها در زمینه نقد ادبی

امروزه، سایتهای زیادی در زمینه نقد ادبی و آثار نویسندگان معروف بر روی وب دسترس پذیر شده است. سایت زیر، فهرستی از سایتهای مفید نقد ادبی را در اختیار شما قرار می‌دهد. www.ipl.org/ref/licrit/guide.html یکی از سایتهای مفیدی که در این فهرست معرفی شده است، سایت [onlineliterarycriticism collection](http://onlineliterarycriticismcollection.com) با نشانی www.ipl.org/ref/litcrit است. این سایت، مجموعه‌ای متشکل از ۳۹۳۶ سایت نقد آثار نویسندگان مختلف را در برمی‌گیرد که می‌توان آنها را از طریق نام نویسنده، عنوان اثر، ملیت و دوره ادبی آثار بازیابی نمود.

بطور كلي، سايت به سه بخش تقسيم شده است:
(۱) بر اساس الفبایي نام خانوادگی نویسنده: در این قسمت اسامي نویسندگان به ترتیب حروف الفبا مرتب شده و کافي است يکي از حروف را انتخاب و نام نویسنده مورد نظر خود را تایپ نموده تا به مطالبی که درباره آثار آن نویسنده نوشته شده است، دسترسی پیدا کنید.
(۲) بر اساس الفبایي عنوان اثر: در این قسمت نیز آثار به ترتیب حروف الفبا مرتب شده اند.
(۳) بر اساس دوره ادبی: در این قسمت نویسندگان و آثار ادبی به دوره های ادبی مختلفی تقسیم شده اند. به عنوان مثال:

American Literature

۱۷۸۳-۱۶۰۰

۱۸۶۵-۱۷۸۳

۱۹۰۰-۱۸۶۵

۲۰th Century

با انتخاب هر يك از دوره های ادبی کشورها، می توان به منابع ادبی موجود در آن سایت دست یافت که این سایت از نظر گستره در سطح بین المللی است، اما تأکید بیشتر آن بر آمریکای شمالی و بریتانیا است.

شیوه جستجو از راه دور در فهرست کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی از طریق وب

فهرست رایانه‌ای کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد برای استفاده‌کنندگان از راه دور با آدرس اینترنتی کتابخانه مرکزی <http://c-library.um.ac.ir> در مرورگر **Internet Explorer** قابل دسترسی است. پس از ورود با انتخاب گزینه **OPAC (Online Public Access Catalog)**، دریچه ورود به فهرست رایانه‌ای تحت **Web** گشوده می‌شود. از طریق این فهرست می‌توان نه تنها کتابهای موجود در کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی، بلکه دانشگاه شریف و غیره را جستجو کرد. بتدریج بر تعداد این کتابخانه‌ها، که در فهرست به نام مرکز اطلاع‌رسانی معرفی شده‌اند، اضافه می‌گردد.

برای شروع جستجو، یک یا چند مرکز اطلاع‌رسانی را مانند دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه صنعتی شریف و غیره را از ناحیه مربوطه انتخاب کنید. پس از اتصال به مرکز/مراکز اطلاع‌رسانی مورد نظر، با انتخاب گزینه "انتخاب یک پایگاه" از منوی اصلی (بالای صفحه)، پایگاه دلخواه مانند پایگاه کتابهای فارسی، نشریات لاتین و غیره را انتخاب نمایید. (هر پایگاه سیاه‌های از اطلاعات کتابشناختی یک نوع مدرک خاص موجود در یک مرکز اطلاع‌رسانی است)

پس از انتخاب یک پایگاه، مانند پایگاه کتابها، پایگاه نشریات ادواری، پایگاه پایان‌نامه‌ها و غیره گزینه‌های متفاوتی را مشاهده خواهید کرد که انتخاب هر کدام از آنها امکانات مختلفی از سیستم را برای جستجو در اختیار قرار می‌دهد. با انتخاب گزینه "تنظیمات" و فرم "محاوره‌ی جستجو"، امکان انتخاب جستجوی ساده یا پیشرفته در اختیار قرار می‌گیرد.

چگونگی انجام جستجو

با انتخاب گزینه‌ی جستجو، صفحه "جستجوی ساده" یا "جستجوی به فرم پیشرفته" (بسته به انتخاب شما در فرم محاوره جستجو) گشوده می‌شود. پس از وارد کردن هر یک از مشخصه‌های کتاب یا نشریه مورد نظر در قسمت مربوط به عنوان، پدیدآورنده، و غیره با انتخاب گزینه "جستجو" یا کلید **Enter**، عمل بازیابی انجام می‌گیرد و نتایج جستجو در صفحه‌ی "نمایش خلاصه رکوردها" نمایش داده می‌شود. برای دیدن اطلاعات کامل یک کتاب، کلیدهای مکان‌نما را بر روی رکورد مورد نظر قرار داده و کلید **Enter** را بفشارید. اطلاعات کتابشناختی به اضافه‌ی محل/محل‌های نگهداری کتاب یا نشریه ملاحظه می‌شود. فرم نمایش اطلاعات مربوط به هر مدرک را با انتخاب فرم کامل یا فرم فهرست‌برگه از بالای صفحه می‌توان تغییر داد. با انتخاب گزینه‌ی "نمایش خلاصه رکوردها" از منوی اصلی، می‌توانید مجدداً به صفحه‌ی قبل برگردید.

کاهش یا افزایش تعداد منابع بازیابی شده

به منظور صرفه‌جویی در زمان و بدست آمدن اطلاعات مربوط به منابعی که بیشترین همخوانی را با موضوع و یا مدرک مورد نظر دارد، می‌توان جستجوهای ترکیبی انجام داد. برای انجام آن از "و"، که یکی از عملگرهای محدود کردن دامنه جستجو است، می‌توان استفاده کرد. به‌طور مثال، اگر به مدرکی نیاز دارید که انتظار دارید دو واژه "کودک و روانشناسی" در عنوان

یاموضوع آن باشد، در قسمت مربوطه هر دو واژه را با عملگر "و" مثل ("کودک" و "روانشناسی) ترکیب می‌کنید. به همین ترتیب از عملگر "جز" نیز می‌توانید استفاده نمایید. در صورتیکه یک‌عنوان کتاب از نویسنده خاصی مورد نظر باشد، نام نویسنده را در سطر نویسنده (مثل هالیدی) ویک یا چند واژه از عنوان را در سطر عنوان (مثل فیزیک) تایپ کنید. سیستم رایانه‌ی به طور منطقی این دو قسمت را با استفاده از عملگر "و" ترکیب کرده و عنوان مورد نظر را، در صورت موجود بودن، نمایش می‌دهد.

در صورتی که تعداد منابع بازیابی شده از نتیجه یک جستجو کم باشد، برای افزایش دامنه جستجو به جای "و" از عملگر "یا" بین واژه‌ها در یک سطر جستجو و یا بین دو سطر استفاده کنید. مانند تایپ روانشناسی "یا" کودک در قسمت عنوان، اطلاعات کلیه کتابهایی که در عنوان آنها کلمه روانشناسی یا کودک باشد را نمایش می‌دهد.

جستجوی همزمان در فهرست چند کتابخانه در کشور و در چند پایگاه چنانچه در صفحه اول چند مرکز اطلاع‌رسانی و نیز چند پایگاهها انتخاب شود، موضوع مورد نظر در تمام کتابخانه‌ها مثل شریف، مشهد و غیره و از میان کتابها، نشریات و پایان‌نامه‌ها جستجو می‌شود. سپس، تعداد منابع بازیابی شده به تفکیک هر مرکز و هر پایگاه نمایش داده می‌شود. مراحل بعدی همانند جستجوی ساده است.

استفاده از واژه‌نامه‌ها در جستجو

از آنجائیکه در تایپ واژه یا واژه‌های مورد نظر در جستجو ممکن است دچار اشتباه تایپی شده و یا فاصله را رعایت نکنید، توصیه می‌شود از واژه‌نامه‌های عنوان، نویسنده، موضوع و غیره استفاده کنید. هر یک از این واژه‌نامه‌ها شامل کلمه‌های اصلی و یا کلیدی هر قسمت می‌باشد. برای این کار، مکان نما را، به طور مثال، در سطر عنوان قرار داده و از بالای صفحه گزینه واژه‌نامه را انتخاب کنید. واژه‌نامه مربوط به واژه‌های عنوان ظاهر می‌شود. برای پرش به حرف یا کلمه مورد نظر در این واژه‌نامه، در پائین صفحه در قسمت پرش، بدون توجه به اینکه صفحه‌ای در مقابل شما باز شده، حرف یا کلمه را تایپ کنید. پس از ظاهر شدن آن، کلید Enter را فشار دهید، واژه مورد نظر به صفحه جستجو و سطر مورد نظر منتقل می‌شود. بقیه مراحل جستجو قبلاً توضیح داده شده است.

رویدادهای تازه

اولین همایش "شبکه‌های اطلاع‌رسانی و دسترسی به اطلاعات علمی" در ایران به همت معاونت پژوهشی و کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی برگزار گردید. همایش فو در روز پنج‌شنبه ۱۵/۱۰/۷۹ در محل آمفی‌تئاتر دانشکده مهندسی با سخنان آقای دکتر باقری ریاست‌محترم دانشگاه مبنی بر اهمیت شبکه‌ها از جمله شبکه اینترنت و تاثیر آنها بر کلیه ابعاد حیات جامعه از جمله فعالیتهای علمی و پژوهشی و نیز آموزش عالی شروع شد. این همایش با ارائه پنج مقاله و جلسه پرسش و پاسخ ادامه یافت. آقای دکتر ذکائی "مدیر کل دفتر پشتیبانی و خدمات پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری"، به عنوان اولین سخنران با ذکر آماري از فعالیتهای دفتر پشتیبانی مبنی بر فراهم آوردن شرایط لازم برای پشتیبانی از بانکهای اطلاعات علمی تاکید نمودند که نظام آموزشی باید بتواند نیروی انسانی لازم برای توسعه تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات را تربیت کند. دومین سخنران آقای دکتر صدري "مدیر شبکه علمی کشور" در خصوص فراهم آوردن زیرساختهای لازم برای گسترش شبکه‌ها در ایران صحبت نمودند.

سومین سخنران آقای دکتر منتظر "ریاست کتابخانه مرکزی دانشگاه تربیت مدرس" طرح واسپاری مجله‌های لاتین مورد نیاز شبکه دانشگاههای کشور را تشریح نمودند و به سیاست‌گذاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در مورد دسترسی به مجلات و هزینه‌های مربوطه اشاره داشتند. چهارمین سخنران آقای دکتر کاهانی "ریاست مرکز کامپیوتر دانشگاه فردوسی" به تشریح چگونگی شکل گرفتن و معرفی شبکه دانشگاه فردوسی از نظر فنی پرداختند و خانم دکتر پریخ "ریاست کتابخانه مرکزی" ضمن نمایش امکانات اطلاع‌رسانی شبکه اطلاعات علمی دانشگاه فردوسی از جمله سایت اینترنتی کتابخانه مرکزی به اهمیت شبکه‌ها در کتابخانه‌های دانشگاهی اشاره داشتند و آن را بستر مناسبی برای دسترسی به اطلاعات علمی معرفی نمودند.

هشتمین نمایشگاه بین‌المللی اطلاع‌رسانی و توسعه فرهنگی، که هفت دوره آن در سالهای گذشته به عنوان بخشی از نمایشگاه بین‌المللی کتاب در محل دائمی نمایشگاهها تشکیل شده بود، امسال به طور مستقل با حضور بیش از یکصد مؤسسه داخلی و خارجی در مرکز آفرینش‌های فرهنگی و هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از تاریخ ۲۰ تا ۲۶ دی‌ماه در تهران تشکیل شد.

نخستین همایش "نقش اطلاع‌رسانی در توسعه فرهنگی" نیز به همت وزارت ارشاد اسلامی و مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی با حضور ۱۰ نفر از محققان داخلی و ۱۴ نفر از محققان کشورهای روسیه، بلژیک، ترکیه، فرانسه، اندونزی، فیلیپین، پاکستان، هند و آمریکا در روزهای ۲۰ و ۲۱ دی‌ماه در حاشیه برگزاری نمایشگاه اطلاع‌رسانی و توسعه فرهنگی برگزار شد. در مدت برپایی نمایشگاه، کارگاههای آموزشی تخصصی و کاربردی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات نیز ارائه شد. این کارگاهها عبارت بود از:

- (۱) طراحي، توسعه و ارزیابی فهرستهای رایانه‌ای / دکتر رحمت‌ا... فتاحی
- (۲) خدمات مرجع از طریق اینترنت با تأکید بر منابع مرجع و پایگاه‌های اطلاعاتی رایگان در شبکه جهانی وب / کیوان کوشا
- (۳) چگونه برای مراکز اطلاع‌رسانی خود یک راهنمای الکترونیکی یا منابع اطلاعاتی در اینترنت بسازیم / کیوان کوشا
- (۴) تفکر تحلیلی / دکتر مه‌ری پریخ
- (۵) اینترنت و نشر الکترونیک / کیوان کوشا
- (۶) فضا و تجهیزات و دل‌انگیزسازی کتابخانه‌ها با رعایت استانداردها / کاظم حافظیان رضوی
- (۷) استفاده از ابزارهای جستجوی اینترنت / کیوان کوشا.

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه طی چند سال اخیر (۷۷-۷۹) شاهد تحولات چشمگیری در زمینه تجهیز رایانه‌ای و شبکه‌ای کارکردهای کتابخانه‌ها و استفاده از ابزارهای اطلاع‌رسانی پیشرفته بوده است. با تشکیل کلاسهای آموزشی، کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی آموزشهای لازم را فرا گرفته تا بتوانند هر چه سریعتر و بیشتر با این پدیده‌ها آشنا شده و به منظور توانمند ساختن کتابداران و استفاده‌کنندگان به استفاده مستقل از منابع، خدمات لازم ارائه دهند. علاوه بر این، کتابخانه مرکزی با همکاری کارشناسان کتابداری در دانشگاه بروشورها و جزوه‌های مختصری را برای آشنائی و شیوه استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی منتشر و در اختیار استفاده‌کنندگان قرار داده است:

از جمله این راهنماها به موارد زیر که به نظم الفبایی عنوان ارائه می‌گردد اشاره می‌شود:

۱- آشنایی با کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی / تهیه و تدوین کتابخانه دانشکده علوم تربیتی، بهار ۱۳۷۸. (بروشور)

در این راهنما مطالبی درباره تاریخچه مختصر دانشکده، اهداف و وظایف کتابخانه، انتخاب و فراهم‌آوری مجموعه منابع، شیوه بهره‌گیری از منابع، بخش نشریات ادواری و خدمات رایانه‌ای ارائه گردیده است.

۲- آشنائی با کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد و روش استفاده از آنها / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۸. (بروشور)

شامل اهداف و وظایف عمده کتابخانه مرکزی، مجموعه منابع چاپی، منابع الکترونیکی (از قبیل دیسکهای فشرده نوری)، شبکه‌های اطلاعاتی، شیوه بهره‌گیری از منابع، دسترسی رایانه‌ای به کتابهای موجود در کتابخانه‌های دانشگاه و مقررات استفاده از آنها، نشانی و شماره تلفنهای کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد است.

۳- اطلاعاتی اجمالی درباره منابع و امکانات کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد؛ راهنمای دانشجوی در سال ۱۳۷۹ / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹.

در این راهنما، شرایط عضویت، بازدید گروهی و آموزشی روش استفاده از کتابخانه، کلاسهای آموزشی، بخشهایی که به ارائه خدمات به مراجعان می‌پردازند، چگونگی دسترسی به کتابهای موجود در کتابخانه مرکزی توضیح داده شده است.

۴- اینترنت بسیار ساده است!

آموزش عملی و فشرده استفاده از اینترنت در يك جلسه / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹. (کتابچه)

این جزوه به منظور آشنایی پژوهشگران و دانشجویان با اینترنت و اطلاعات موجود در آن، شیوه‌های جستجو در وب و صفحه‌های اینترنتی، معرفی برخی از سایتهای راهنما برای دستیابی به سایتهای دیگر و نشانی سایتهای برگزیده اینترنت تهیه شده است.

۵- تصویری کلی از کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد / کتابخانه مرکزی، ۱۳۷۹.

در این نوشته تاریخچه، اهداف و وظایف، مجموعه فعالیتها و خدمات اطلاع‌رسانی، شرایط عضویت و سیاهه انتشارات این کتابخانه ارائه گردیده است.

۶- چگونه از راه دور (خارج از کتابخانه) به اطلاعات کتابهای موجود دسترسی داشته باشیم؟ راهنمای فهرست رایانه‌ای کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد از طریق اینترنت/ تهیه‌کننده فرشته ناقدی‌احمدی. - ویرایش ۲. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۸. (بروشور)

در این راهنما نشانی خانه الکترونیکی کتابخانه مرکزی (Home page) و نحوه اتصال به فهرست رایانه‌ای کتابخانه و شیوه جستجو در منابع فارسی و لاتین از طریق نام نویسنده، عنوان، موضوع، همچنین سایر روشهای جستجو از قبیل جستجوهای ترکیبی ارائه گردیده است.

۷- دایره‌المعارف بریتانیکا (Britanica) (بروشور)

ویرایش پانزدهم این دایره‌المعارف، که از منابع مشهور مرجع می‌باشد، به صورت چاپی در سال ۱۹۹۵، همراه با نمایه شامل ۳۲ جلد و ۴۳ میلیون واژه منتشر شده است. ویرایشگران این اثر از ۱۳۱ کشور از جمله ایران می‌باشند، در این بروشور نحوه استفاده و پوشش موضوعی آن به اختصار ذکر شده است.

۸- راهنمای استفاده از اینترنت (برای کتابداران)/ تهیه‌کننده یزدان منصوریان. - ویرایش ۲. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹. (کتابچه)
مطالعه این راهنما که به زبان ساده تهیه شده استفاده‌کننده را با دنیای اینترنت آشنا می‌سازد، به صورتی که با برداشتن چند گام کوتاه و طی فاصله‌ای اندک، وی قادر است از اینترنت به خوبی استفاده کند.

۹- راهنمای استفاده از برج دیسکهای فشرده نوری (CD-TOWER)/ تهیه‌کننده یزدان منصوریان. - ویرایش ۲. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹. (بروشور)

این راهنما برای استفاد از دیسکهای فشرده نوری در برج دیسکها که در حال حاضر ۲۵ درایو فعال دارد و دسترسی به آن فعلاً در داخل پردیس دانشگاه میسر است تهیه گردیده است. باین راهنما، به سهولت می‌توان در تمام ساعات شبانه‌روز بطور همزمان از پایگاههای موجود در این برج استفاده کرد.

۱۰- راهنمای استفاده از کتابخانه دانشکده مهندسی/ تهیه و تدوین کتابخانه دانشکده مهندسی، ۱۳۷۹. (بروشور)

در این راهنما اهداف و وظایف، مجموعه منابع و بخشهای مختلف کتابخانه از قبیل: امانت، مرجع، تهیه و سفارش مواد، مجلات، کامپیوتر، انتشارات و سایر خدمات به اختصار آمده است.

۱۱- راهنمای استفاده از نمایه استنادی (SCI (Science Citation Index)/ کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹. (بروشور)

مؤسسه اطلاعات علمی آمریکا (ISI) با استفاده از روش استنادی (منابع مورد استفاده هر مقاله) نمایه‌نامه یا فهرستهای متعددی از مقاله‌های چاپ شده در رشته‌های مختلف علمی تولید می‌کند. شکل الکترونیکی آنها نیز از

سال ۱۹۹۲ بر روی دیسک فشرده (ROM)-(CD قابل دسترسی است. در این جزوه با نحوه استفاده از نمایه نامه علوم آشنا می شویم.

۱۲- راهنمای استفاده از نمایه پایان نامه های دکتری (Comprehensive Dissertation Index) / کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، پائیز ۱۳۷۹. (بروشور)
نمایه جامع پایان نامه های دکتری منبعی است که اطلاعاتی در مورد پایان نامه های انجام شده از سال ۱۸۶۱ تا ۱۹۸۳ در زمینه های موضوعی گوناگون ارائه می دهد. در این بروشور با این نمایه و چگونگی استفاده از آن آشنا می شویم و شکل الکترونیکی آن همراه چکیده از سال ۱۹۶۱ تا ۱۹۹۸ وجود دارد.

۱۳- راهنمای کتابخانه دانشکده کشاورزی / تهیه و تدوین کتابخانه دانشکده کشاورزی، ۱۳۷۹. (بروشور)
مطالب ارائه شده در این راهنما شامل اهداف و وظایف، مجموعه، بخش امانت، بخش مرجع و تهیه و سفارش مواد، مجلات، شرایط عضویت و سایر خدمات و شیوه بهره گیری از منابع این کتابخانه می باشد.

۱۴- راهنمای معرفی و استفاده از شبکه اطلاع رسانی Rose-net / تهیه کننده یزدان منصوریان. - ویرایش ۳. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، پائیز ۱۳۷۹. (بروشور)

در این راهنما با شبکه اطلاع رسانی Rose-net که در بهمن ماه ۱۳۷۷ با همت یک شرکت مهندسی و حمایت وزارت علوم راه اندازی شده است آشنا می شویم. در این بروشور چگونگی ارتباط با این شبکه از طریق سایت کتابخانه مرکزی، نشانی آن، انواع پایگاه های قابل دسترسی (در زمان انتشار این بروشور) نیز تشریح شده است.

۱۵- فهرست رایانه ای، راهنمای دانشجو / تهیه کننده سهراب درویش. - ویرایش ۲. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۸. (بروشور)

این راهنما برای جستجو و بازیابی کتاب های موجود در کتابخانه های دانشگاهی از طریق فهرست رایانه ای در داخل کتابخانه ها تهیه شده است.

۱۶- گزارشی در رابطه با طرح شبکه کتابخانه های دانشگاه فردوسی مشهد / ویرایش ۲. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، خرداد ۱۳۷۹.

در این گزارش مختصر به طرح ایجاد شبکه کتابخانه های دانشگاه و اتصال آن به شبکه های جهانی، همچنین، امکاناتی که از این طریق در اختیار اساتید و دانشجویان و پژوهشگران قرار می گیرد، از قبیل آماده نمودن محیط دانشگاه، کتابخانه مرکزی، کتابخانه های دانشکده ای و دسترسی به اطلاعات کلیه کتاب های که در کتابخانه مرکزی فهرست نویسی شده، اشاره گردیده است.

۱۷- (LISA: Library and Information Science Abstract)

پایگاه اطلاعات چکیده های علوم کتابداری و اطلاع رسانی (چاپی و الکترونیکی) / تهیه کننده نفیسه دری فر. - کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۹. (بروشور)
نشریه لیزا (LISA) که به صورت ماهانه از سال ۱۹۶۹ چاپ می شود، شامل اطلاعات کتابشناختی و چکیده منابع چاپ شده در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی است. در حال حاضر این چکیده نامه بر روی دیسک فشرده نیز منتشر می شود. در این جزوه با گستره و پوشش موضوعی، ساختار و شیوه

استفاده، بخش چکیده‌ها، نمایه‌ها بویژه نمایه موضوعی این نشریه آشنا می‌شویم.

۱۸- [دایره‌المعارف تشیع](#) / تهیه‌کنندگان سید دخت، پور طباطبائی و نوروزی.- کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد، ۱۳۷۸. (بروشور)
در این جزوه یکی از دایره‌المعارفها که هدف آن پیشرفت اعتقادات و افکار مذهب مقدس شیعه امامیه می‌باشد، معرفی شده است.

در وقت خود صرفه جويي كنيد:

چگونه مي توان چندين صفحه يا سايت وب را بطور همزمان فراخواني و جستجو كرد؟

بسياري از اوقات اتفاق مي افتد كه در محيط وب مايليد براي استفاده بهتر از وقت خود، چندين صفحه يا سايت وب را با هم فراخواني و جستجو كنيد. اين امر در مرورگرهاي وب، يعني Netscape و Internet Explorer برآحتي امكان پذير است. در نتسكيپ، ابتدا از نوار بالاي صفحه، گزینه File را باز نموده و بعد New را انتخاب كنيد. پنجره ديگري باز مي شود كه اولين گزینه آن يعني Windows Navigator را برگزينيد. با اين عمل، صفحه جديدي از مرورگر باز مي شود كه مي توانيد در خانه Location يا go، نشاني سايت مورد نظر خود را تايب كنيد. و كليد Enter را بزديد. به همين ترتيب، مي توانيد به تعداد سايتهايي كه مورد نياز شماست، صفحه جديدي در مرورگر باز نماييد. مزيتي كه استفاده همزمان چندين پنجره دارد، اين است كه به اطلاعات و منابع موجود در صفحات گوناگون وب به طور همزمان دسترسي خواهيد داشت. همچنين، گاهي اوقات مي خواهيد در يك صفحه وب، پيوندهاي فرامتنني با ديگر صفحات يا سايتها را با اشاره ماوس فعال کرده و آن سايتها را بازيايي كنيد. در اين حالت، هنگامی كه نشانه "پنجه" ظاهر مي شود، كافي است "كليد سمت راست" ماوس را فشار داده و گزینه open in new را انتخاب كنيد. صفحه مربوط به آن در پنجره ديگري فراخواني مي شود. اين كار را مي توان براي ديگر پيوندها فرامتنني موجود در يك صفحه انجام داد و صفحات يا سايتهاي مربوط به هر يك از آنها را در صفحه مجزايي مشاهده نمود.

سایت **New Jour** دروازه‌ای به دنیای مجلات الکترونیکی و چکیده مقالات

بهترین راه برای دستیابی به مجلات الکترونیکی، شناسایی و استفاده از سایتهایی است که در واقع حکم راهنما و دروازه ورود به اطلاعات را دارند. بسیاری از سایتهای، انواع مجلات الکترونیکی را معرفی نموده و راه دسترسی به آنها را فراهم می‌کنند. استفاده از برخی مجلات الکترونیکی در اینترنت، نیازمند داشتن نام کاربر (User name) و گذر واژه (Password) است و تنها با پرداخت هزینه اشتراک می‌توان به آنها دسترسی یافت. در عین حال، برخی از سایتهای راه دسترسی به فهرست مندرجات و چکیده مقالات موجود در مجلات الکترونیکی را "بطور رایگان" فراهم می‌نمایند. برخی نیز مجلات را به طور رایگان بر روی اینترنت قرار داده و هزینه‌ای بابت مقالات تمام‌متن دریافت نمی‌کنند.

حال به عنوان نمونه، یکی از این سایتهای بنام "New Jour" برای آشنایی و استفاده معرفی می‌گردد. "New Jour" راهنمایی است که اطلاعاتی درباره مجلات جدید و خبرنامه‌های الکترونیکی تولید شده بر روی اینترنت می‌دهد. همچنین، راه دسترسی به مقالات مجلات را فراهم می‌کند. در این سایت، علاوه بر شماره‌های جدید، به آرشیوی از شماره‌های سالهای گذشته چندین هزار مجله الکترونیکی دسترسی دارید. این سایت توسط کتابخانه دانشگاه کالیفرنیا (در پردیس سن دیه گو) طراحی شده است و اطلاعات آن از طریق آدرس قابل جستجو و، فاصله انتشار، <http://www.gort.ucsd.edu/newjour> بازیابی است. اطلاعات ارائه شده برای هر مجله عبارتند از: عنوان مجله، ناشر، شماره و اینترنتی و نیز ISSN موضوع، آدرس پستی خلاصه‌ای از محتوای مجله.

جستجوی مجلات از طریق فهرست الفبایی عنوان امکان‌پذیر است. با انتخاب عنوان یک مجله از فهرست الفبایی، شماره‌ها و جلد‌های مختلف نشریه ظاهر می‌شود. با انتخاب هر شماره، ابتدا فهرست مندرجات آن شماره از مجله مشاهده می‌شود، سپس چکیده هر مقاله‌ای که مورد نظر شماست، قابل دسترسی می‌باشد. چنانچه اصل مقاله بصورت پیوسته (on-line) در دسترس باشد، آدرس اینترنتی آن آورده می‌شود. کافی است آدرس مربوطه را انتخاب کنید تا به اصل مقاله دسترسی پیدا نماید. این سایت از جامعیت نسبتاً بالایی برخوردار است و در آن مجلات پژوهشی و علمی نیز به چشم می‌خورد. برای دریافت اطلاعات مربوط به مجلات و خبرنامه‌های جدید، می‌توانید به عضویت فهرست پستی Newjour در آید. همچنین، می‌توانید خبرها و اطلاعات مربوط به انتشار مجلات جدید را به آدرس پستی مشخص شده بفرستید.

چگونگی عضویت

چنانچه مایل به عضویت هستید، ابتدا به آدرس listproc@ccat.sas.upenn.edu پیامی به شکل زیر ارسال کنید: [yourname] subscribe newjour. در قسمت yourname، نام خود را تایپ کنید. با ارسال آن، نام شما در لیست اعضاء قرار می‌گیرد و روزانه اطلاعات جدید درباره مجلات و خبرنامه‌ها دریافت می‌کنید.

در صورتیکه از ادامه عضویت و دریافت پیام منصرف شدید، کافی است پیام را به آدرس unsubscribe_newjour ارسال کنید.